

ALMANACH MUSZYNY

2016

*czyli co każdy wczasowicz, kuracjusz, gość
i przyjaciel Muszyny wiedzieć powinien*

BIBLIOGRAFIA 1991–2015

Almanach Muszyny 2016

Rocznik wydawany przez Stowarzyszenie Przyjaciół Almanachu Muszyny
Wydanie I, nakład 300 egz. oraz 300 płyt CD

Redaktor naczelny: Bożena Mściwujewska-Kruk
Adres redakcji: Willa „Wanda”, 33-370 Muszyna, ul. Piłsudskiego 56, tel. (18) 471-48-59
e-mail: redakcja@almanachmuszyny.pl
www.almanachmuszyny.pl www.kolekcjonerstwo.pl
www.dolinapopradu.net www.sadeczanie.net

Rocznik wydawany społecznym wysiłkiem autorów i redakcji.
Druk i papier finansowane ze środków prywatnych.
Projekt realizowany przy wsparciu finansowym Spółdzielni „Muszynianka”
i Województwa Małopolskiego

Wpływy z dystrybucji „Almanachu” przeznaczone są na Fundusz Stypendialny Almanachu Muszyny
oraz realizację statutowych celów Miejskiej Biblioteki Publicznej w Muszynie

Rada Programowa:

Łucja Bukowska, Barbara Chudzińska, Tadeusz Łopatkiewicz,
Ryszard Kruk, Magdalena Małecka, Bożena Mściwujewska-Kruk,
Barbara Rucka, Miroslav Števík, Tadeusz M. Trajdos, Tadeusz Wołowicz

Dotychczas ukazały się:

„Almanach Muszyny” 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002,
2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015

Egzemplarze archiwalne osiągalne są do wglądu:

w Bibliotece Narodowej w Warszawie, Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego, Bibliotece Jagiellońskiej,
Bibliotece Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Bibliotece
Uniwersytetu Łódzkiego, Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, Bibliotece
Raczyńskich w Poznaniu, The New York Public Library, Centralnej Bibliotece Górskiej PTTK w Krakowie,
Centralnej Bibliotece PTTK w Warszawie, Miejskiej Bibliotece Publicznej w Muszynie oraz w Redakcji

Na okładce: *Mapa Galicyi, 1:600.000,*
zarys A. Herrichara przejrzał i poprawił Fr. Barański, wydanie szóste.
Nakładem Księgarni Polskiej Bernarda Połonieckiego we Lwowie, 1918 r.
Ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu

Korekta: Marcin Grzywacz, Bożena Mściwujewska-Kruk
Przygotowanie do druku: Grzegorz Izydorek, Raszyn
Druk: Drukarnia Skleniarz, Kraków

ISSN 1234-6276

**ALMANACH
MUSZYNY
2016**

Bibliografia 1991–2015

SPIS TREŚCI

Bożena Mściwujewska-Kruk, <i>Słowo do Czytelnika</i>	3
<i>Bibliografia „Almanachu Muszyny” 1991–2015</i> (oprac. Łucja Bukowska).....	5
<i>Spis treści Bibliografii „Almanachu Muszyny” 1991–2015</i>	7
<i>„Almanach Muszyny” dla małej ojczyzny</i> (praca zbiorowa)	99
Bolesław Faron, <i>Rola regionalnych wydawnictw Sądecczyzny w promowaniu dziedzictwa narodowego</i> („Almanach Muszyny”, „Almanach Sądecki”, „Almanach Łącki”)	161
Andrzej Wielocha, <i>„Płaj”, czyli strome ścieżki karpackiego krajoznawcy</i>	169
Tadeusz Mikołaj Trajdos, <i>Pożegnanie z „Almanachem”</i>	181
Zbigniew Wolanin, <i>„Almanach Muszyny” wśród znaczących wydawnictw regionalnych w Karpatach polskich</i>	183
Tadeusz Łopatkiewicz, <i>„Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu”. Od monografii regionalnej do naukowego wydawnictwa ciągłego</i>	187
Witold Kaliński, <i>Co robić z literaturą?</i>	193
<i>Autorzy artykułów, wierszy i listów – „Almanach Muszyny” 1991–2015</i>	197
<i>Autorzy fotografii, rysunków, planów i innych ilustracji – „Almanach Muszyny” 1991–2015</i>	203
<i>Fotografia zbiorowa ze Spotkania Przyjaciół Almanachu Muszyny w lipcu 2015 roku</i>	207

Tadeusz Łopatkiewicz

„KROSNO. STUDIA Z DZIEJÓW MIASTA I REGIONU” OD MONOGRAFII REGIONALNEJ DO NAUKOWEGO WYDAWNICTWA CIĄGŁEGO

Uroczyste obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego, zaplanowane na lata 1960–1966, zostały proklamowane przez Sejm PRL już w roku 1958. „Polskie Tysiąclecie” – Uchwała Komitetu Przygotowawczego Obchodów Tysiąclecia¹, zaakceptowana na posiedzeniu Rady Państwa 12 lutego 1960 roku, zawierała kilka ważkich, a dziś już zapomnianych wskazań, które istotnie oddziaływały na rozwój badań regionalistycznych w Polsce. W punkcie II Uchwały stwierdzano bowiem, że:

Obchody Tysiąclecia powinny przynieść rozszerzenie wiedzy o przeszłości narodu od czasów najdawniejszych do naszych dni, wzbudzać zainteresowanie dziejami ojczystymi,

dalej natomiast deklarowano, iż

nauka polska dostarczy dla tych celów materiału wyjściowego przez kontynuację, przyspieszenie lub zainicjowanie prac syntetycznych i monograficznych w zakresie historii Polski. (...) W oparciu o nie ukazać się powinny opracowania popularne i monografie, dostępne szerszemu ogółowi odbiorców, ze szczególnym uwzględnieniem historii gospodarczej Polski, rozwoju techniki, przemian ustrojowych, dziejów kościoła w Polsce, analizy źródeł siły i przyczyn słabości państwa polskiego w poszczególnych okresach jego dziejów².

Badania nad przeszłością lokalną mają w historiografii polskiej odległe, bo dziewiętnastowieczne tradycje. Na ich tle jednak lata przygotowań do efektownego uczczenia Milenium stały się okresem szczególnego rozwoju regionalistyki polskiej, co więcej – pojawienia się oraz utrwalenia w regionach chwalebne imperatywu opracowania i publikacji monografii historycznej własnej „małej ojczyzny”. Dążenie to, zwykle silnie artykułowane przez lokalną władzę, szybko przyswojone zostawało przez środowisko miejscowych inteligentów i społeczników, a posiadanie własnej monografii regionalnej stawało się dla środowisk lokalnych nie tylko powodem do dumy, ale też wymaganiem swoistej mody.

W Polsce południowo-wschodniej jedną z najwcześniejszych publikacji z powyższego nurtu stanowią *Studia z dziejów Jasła i powiatu jasielskiego*³, wydane w roku 1964. Już w trzy lata później, z inicjatywy władz Krosna oraz regionalistów skupionych w Stowarzy-

¹ „Kwartalnik Historyczny”, R. 67, 1960, nr 1, s. 3–9.

² Tamże, s. 4–5.

³ *Studia z dziejów Jasła i powiatu jasielskiego*, pod red. Józefa Garbacika, Kraków 1964.

szeniu Przyjaciół Ziemi Krośnieńskiej, rozpoczął pracę Komitet Organizacyjny, którego celem było „opracowanie i wydanie drukiem naukowej monografii Krosna i regionu”⁴. Zdawano sobie sprawę, iż ambitne zadanie przekracza możliwości środowiska lokalnego, zatem po wstępnym przedyskutowaniu zakresu rzeczowego monografii zwrócono się do grona krakowskich historyków z Uniwersytetu Jagiellońskiego, a w szczególności – prof. Józefa Garbacika, jako redaktora naukowego opracowywanej publikacji.

*Zgodnie z projektem publikacja miała uwzględnić przeszłość regionu w świetle badań archeologicznych, osadnictwo w okolicach Krosna, historię miasta od lat najdawniejszych, stosunki handlowe, rzemiosło, życie kulturalne, czasy zaborów, okres międzywojenny, lata okupacji i rozwój miasta po wyzwoleniu. Opracowania wymagał również problem przemysłu naftowego w regionie krośnieńskim, rozwój ruchu robotniczego, dzieje oświaty, kultura ludowa. Należy szkiecowo wspomnieć o przeszłości większych miejscowości powiatu krośnieńskiego: Dukli, Iwonicza, Jedlicza, Kobylan, Miejsca Piastowego*⁵.

W toku prac nad monografią Krosna i regionu szesnastu autorów poszczególnych tematów, wyłonionych spośród pracowników naukowych Instytutu Historii UJ, odbyło się wraz z piętnastoma studentami Koła Naukowego kilkudniowy objazd terenu (12–15 maja 1969), połączony z wstępnymi rozpoznaniem. Badania terenowe kontynuowano również na jesieni 1969 roku, a niektóre kwestie przebadano drogą ankiety zawierającej 56 pytań szczegółowych, rozesłanej do mieszkańców powiatu krośnieńskiego.

Zwieńczenie prac terenowych i gabinetowych stanowił tom I monografii *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*⁶, który ukazał się w 1972 roku. Obejmował on problematykę historyczną miasta i powiatu krośnieńskiego do roku 1918, a w dwunastu artykułach dwunastu autorów dawał przegląd dziejów regionu od prahistorii do lat I wojny światowej. Przynosił też syntezę ustaleń z zakresu geografii, historii sztuki czy opieki nad zabytkami. Tom, wydany w nakładzie pięciotysięcznym, spotkał się z entuzjastycznym przyjęciem czytelników, a także pochlebnymi opiniami recenzentów polskich i obcych.

Rozległa problematyka historyczna Krosna i jego okolicy przyniosła w badawczym rozpoznaniu materiały tak obfite, iż redaktor naukowy monografii zdecydował się nadać jej charakter dwuczęściowy. Tom II *Studiów krośnieńskich* ukazał się już w rok później (1973), a złożyło się nań szesnaście artykułów pióra dwunastu autorów⁷. Ramy chronologiczne tej części monografii obejmowały wprawdzie jedynie półwiecze od 1918 do 1970 roku, ale bogactwo regionalnych tematów szczegółowych – dzieje przemysłu naftowego, ruch robotniczy i ludowy, okupacja hitlerowska i ruch oporu, gospodarka rolna, problemy demograficzne, zagadnienia przemysłu, transportu i szkolnictwa – czy-

⁴ F. Kraus, *22 lata działalności Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krośnieńskiej*, rkps w archiwum SMZK w Krośnie.

⁵ Tamże.

⁶ *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*, pod red. Józefa Garbacika, t. 1 (do roku 1918), Krosno 1972, s. 352, il.

⁷ *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*, pod red. Józefa Garbacika, t. 2 (1918–1970), Krosno 1973, s. 488, il., indeksy, mapa.

niły z monografii Krosna prawdziwe kompendium wiedzy⁸. Również ten tom *Studiów* spotkał się z bardzo dobrym przyjęciem zainteresowanych przeszłością czytelników, zaś posiadanie w domowej bibliotece monografii Krosna stało się w mieście niemalże inteligencką powinnością.

Wielu krośnian, a z pewnością przedstawiciele władz miasta i powiatu, rozpiełała duma, iż przedsięwzięcie tak trudne w realizacji, skomplikowane i kosztowne, udało się przywieść do ostatecznego finału, stanowiącego obiekt zazdrości bliższej i dalszej okolicy. Wielu też zapewne uważało wówczas, iż świeżo wydane dwa tomy monografii na wiele lat zaspokoją głód wiedzy o historii regionalnej. Ale znaleźli się też tacy, których apetyty znacznie wzrosły, którzy tę naukową monografię Krosna i regionu traktować poczęli w kategoriach dwóch ledwie kroków u początku drogi, którą nie tylko można, ale i koniecznie trzeba kontynuować. Wśród członków Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krośnieńskiej zrodził się bowiem zamysł kontynuacji prac badawczych i publikowania ich wyników – jednak nie na zasadzie intelektualnego zlecenia, którego adresatami byłiby naukowcy krakowscy. Do pracy postanowiono bowiem zachęcić regionalistów miejscowych, podejmujących już wcześniej skromne prace badawcze w odniesieniu do wielu tematów szczegółowych. W tym niezwykle istotnym dla naszych rozważań momencie idea monografii regionalnej, jako charakterystycznego dla lat sześćdziesiątych, siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku kompendium wiedzy o „małej ojczyźnie”, a zwykle – przedmiotu szczególnej troski lokalnej władzy, w Krośnie przekształciła się szczęśliwie w pomysł naukowej publikacji o charakterze periodycznym, przygotowywanej przez społeczników-regionalistów. Użyty w odniesieniu do I i II tomu monografii tytuł – *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu* – miał nadzwyczaj szczęśliwą formę i treść – nie zamykał bowiem drogi do kontynuacji, ale co więcej – kontynuację tę dopuszczał i niejako anonsował. Choć w odbiorze powszechnym oba wydane tomy określano tu potocznie mianem monografii – słowo takie nie pojawiło się jednak na okładkach książek. Użyte tam natomiast tytułowe „studia” tworzyły na przyszłość zupełnie inny (niż byłoby to w przypadku „monografii”) kontekst.

Już w latach siedemdziesiątych w Stowarzyszeniu Miłośników Ziemi Krośnieńskiej zdecydowano, iż kolejny, trzeci tom *Studiów* przygotowany zostanie siłami miejscowymi, pod naukową redakcją uczonego uniwersyteckiego. Wobec śmierci dotychczasowego redaktora (zm. 1976) rolę tę powierzono prof. Stanisławowi Cynarskiemu, historykowi UJ związanemu z Krosnem. Publikację tomu III *Studiów* planowano pierwotnie w roku 1982, ale długoletni kryzys, a następnie przekształcenia ustrojowe i trudności finansowe spowodowały, iż książka ukazała się dopiero trzynastcie lat później⁹, w likwidowanym właśnie rzeszowskim Oddziale Krajowej Agencji Wydawniczej.

⁸ Komitet redakcyjny I i II tomu monografii *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu* tworzyli: Stanisław Cynarski, Józef Garbacik, Tadeusz Kielar, Franciszek Kraus, Józef Liniewski (trzej ostatni byli przedstawicielami władzy lokalnej i Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krośnieńskiej, bo taką nazwę od chwili wydania monografii poczęło nosić Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Krośnieńskiej).

⁹ *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*, pod red. Stanisława Cynarskiego, t. 3, Rzeszów 1995, s. 436, il., indeksy.

Tom III *Studiów* nie tylko otwierał nową erę w regionalistycznych badaniach nad Krosnem, ale też przygotowany został przez zupełnie nowy komitet redakcyjny¹⁰. Poza osobą przewodniczącego – prof. S. Cynarskiego – tworzyli to gremium wyłącznie członkowie Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krośnieńskiej. Z kręgu członków tej korporacji wywodziła się też większość autorów, których siedemnaście artykułów złożyło się na zawartość publikacji. Tematyka zamieszczonych prac była przy tym zdecydowanie bardziej szczegółowa niż poprzednio, pozostając w związku z indywidualnymi zainteresowaniami poszczególnych autorów. Tym samym, *Studia* nasze utraciły ostatnie znamiona pracy monograficznej, stając się zbiorem tekstów naukowych, pokrewnych sobie jedynie poprzez związki wykazywane z macierzystym miastem i regionem. Już wtedy dała się też zauważyć zdecydowana dominacja prac z zakresu historii i historii sztuki, co zresztą pozostaje cechą *Studiów krośnieńskich* do dziś.

Powodzenie wydawnicze tej publikacji ośmieliło wydawców do podjęcia żmudnych prac redakcyjnych nad tomem kolejnym. Wobec śmierci prof. S. Cynarskiego (1996), redakcję naukową powierzono zasłużonemu w badaniach nad Krosnem historykowi krakowskiemu – prof. Franciszkowi Leśniakowi z Uniwersytetu Pedagogicznego. Doświadczenie zgromadzone w toku dotychczasowych prac pozwoliło też skrócić cykl wydawniczy *Studiów*. Tom IV ukazał się zatem w roku 2002 i zawierał trzynaście artykułów przygotowanych przez dwunastu autorów¹¹. Charakter zawartości rzeczowej nie odbiegał od poprzednio nakreślonej; wśród autorów tekstów (w większości związanych z Krosnem) pojawili się natomiast po raz pierwszy ludzie młodzi – magistrowie i doktorzy krakowskich uczelni, podejmujący w swych badaniach problematykę krośnieńską.

W roku 2010 ukazał się V tom *Studiów*¹², zredagowany naukowo przez prof. F. Leśniaka. Imponujący objętością, zawierający siedemnaście artykułów przygotowanych przez piętnastu autorów, przybliżał czytelnikom szereg szczegółowych kwestii z przeszłości miasta i powiatu, a także wyniki żmudnych badań nad biografiami kilku zasłużonych dla regionu ludzi. Znalazło się też miejsce dla – zamieszczanych także wcześniej – obszernych sprawozdań z działalności statutowej Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krośnieńskiej.

Już w dwa lata później opuścił drukarnię tom VI *Studiów krośnieńskich*¹³. Rutynowe już – poniekąd – prace wydawnicze zintensyfikowano znacznie poprzez dokooptowanie do składu komitetu redakcyjnego sekretarza redakcji¹⁴. Usprawniło to bardzo kontakty

¹⁰ W jego skład wchodził: Stanisław Cynarski – przewodniczący, Andrzej Kosiek, Adolf Marczak, Zdzisław Łopatkiewicz, Marian H. Terlecki.

¹¹ *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*, pod red. Franciszka Leśniaka, t. 4, Krosno 2002, s. 496, il., indeksy, ISBN 83-910572-0-8.

¹² *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*, pod red. Franciszka Leśniaka, t. 5, Krosno 2010, s. 608, il., mapy, indeksy, ISBN 978-83-910572-1-6.

¹³ *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*, pod red. Franciszka Leśniaka, t. 6, Krosno 2012, s. 480, il., mapy, indeksy, ISBN 978-83-910572-3-0.

¹⁴ Komitet redakcyjny po zmianach w 2010 roku tworzą: Franciszek Leśniak – przewodniczący, Wanda Belcik, Andrzej Kosiek, Tadeusz Łopatkiewicz – sekretarz redakcji, Zdzisław Łopatkiewicz, Marian H. Terlecki.

z autorami, a także prowadzenie redakcji technicznej i językowej tekstów, gromadzenie materiałów ilustracyjnych i czuwanie nad składem typograficznym książki. Tom VI przyniósł czytelnikom czternaście artykułów naukowych pióra trzynastu autorów. Trzech z nich zamieściło w tomie przedstawione już wcześniej referaty z sesji popularnonaukowej poświęconej Wincentemu Polowi. Pozostałe – odnosiły się do mało znanych kwestii z przeszłości, w tym artystycznej, Krosna i okolic.

Obwoluty dotyczą wydanych tomów serii *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*

Kontynuacja prac wydawniczych w Stowarzyszeniu zaowocowała tomem VII *Studiów*, obecnie już od roku gotowym do druku. Wiele wskazuje na to, iż publikacja ta ukaże się w roku 2016. Nad pracami redakcyjnymi czuwał ten sam, co poprzednio, komitet, a na zawartość tomu złoży się dziewięć artykułów i cztery recenzje. Te ostatnie stanowią nowość wśród treści dotychczasowych publikacji, jednak mnogość ukazujących się ostatnio prac naukowych, odnoszących się do regionu krośnieńskiego, każe chociaż niektóre z nich przybliżyć zainteresowanym czytelnikom.

Kończąc prezentację serii wydawniczej *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*, warto pokusić się o skromne résumé. Dotychczas wydane sześć tomów *Studiów* to łącznie 89 artykułów naukowych przygotowanych przez 60 autorów. We wszystkich tekstach znajdziemy łącznie 686 ilustracji, a łączna objętość w druku to 2860 stron. Każdy z tomów zaopatrzonej jest w indeksy – geograficzny oraz osobowy, wykaz ilustracji, zestawienia bibliograficzne. Skromny zamysł władz miejskich i powiatowych, wspieranych przez nieliczne grono społeczników, nie tylko kontynuowany jest owocnie, ale też – nieoczekiwanie – osiągnął zupełnie nowy kształt, z pewnością nieprzewidywany przez pomysłodawców sprzed półwiecza. Naukowa monografia miasta i powiatu stała się bowiem zacząłkiem serii wydawniczej, w której nie tylko publikowane są wyniki badań nad przeszłością regionu w jej różnorodnych aspektach, ale też badania takie są inicjowane oraz istotnie wspomagane. *Studia krośnieńskie* dają od lat pole do działania dla grona miłośników historii lokalnej, pobudzając przy tym zainteresowania historią Polski i powszechną, umożliwiając aktywizację intelektualną środowiska. Nie ma bowiem w Krośnie drugiego takiego tytułu, w którym publikowane mogłyby być najnowsze ustalenia miejscowych historyków, archeologów, historyków sztuki i przedstawicieli innych nauk humanistycznych.

Wydana przed półwieczem dwutomowa monografia Krosna po raz pierwszy ukazywała historię regionu na tle ogólnopolskim. Kolejne tomy *Studiów krośnieńskich*, wyrosłe na tym pionierskim dokonaniu naukowym i edytorskim, wnoszą poczęty do nauki polskiej przede wszystkim szczegółową wiedzę o bardzo powierzchownie znanym regionie naszego kraju. Nie jest to wysiłek na co dzień doceniany przez ogół, ale z perspektywy lat trudno go będzie przecenić.